Kaupunginhallitus 26.10.2026 § 347

§ 347

Valtuustoaloite kasvot peittävän pukeutumisen kieltämiseksi Espoon kouluissa

Valmistelijat / lisätiedot:
Pesonen Tiina
Nurmi Juha
Paavola Jussi
Högström Barbro
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Kasvun ja oppimisen toimialajohtaja Narvo-Akkola Merja

Kaupunginhallitus merkitsee selostusosan tiedoksi vastauksena valtuutettu Henna Kajavan ym. 23.3.2026 jättämään valtuustoaloitteeseen kasvot peittävän pukeutumisen kieltämiseksi Espoon kouluissa ja toteaa valtuustoaloitteen loppuun käsitellyksi. Vastaus toimitetaan tiedoksi muille valtuutetuille valtuuston seuraavan kokouskutsun yhteydessä.

Käsittely

Päätös

Kaupunginhallitus:

Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Valtuutettu Henna Kajava ja 3 muuta valtuutettua ovat 23.3.2026 jättäneet valtuustoaloitteen kasvot peittävän pukeutumisen kieltämiseksi Espoon kouluissa.

Yhteenveto

Valtuustoaloitteessa esitetään kasvot peittävän pukeutumisen kieltämistä Espoon kouluissa Vantaan mallin tapaan sillä perusteella, että vaikka kasvot peittävä pukeutuminen ei olisi vielä ongelma Espoon kouluissa, Espoon tulee ennakoida ongelmia ajoissa. Lisäksi aloitteessa tuodaan esille se riski, että ne perheet Vantaalla, jotka katsovat tyttöjen kasvojen peittämisen tärkeäksi, saattavat muuttaa Espooseen tai Helsinkiin, joissa kieltoa ei vielä ole. Aloitteessa tuodaan esille perusopetuslain kunnan velvoite turvata oppilaiden turvallinen opiskeluympäristö ja koulujen mahdollisuus sisällyttää järjestysääntöihin määräyksiä turvallisuudesta ja oppimisympäristön viihtyisyydestä. Aloitteen mukaan kasvojen näkyminen opetustilanteissa on välttämätön osa toimivaa, turvallista ja viihtyisää oppimisympäristöä.

Lisäksi aloitteessa esitetään, että virkahenkilöstön olisi syytä ryhtyä myös selvittämään mahdollisuuksia uskonnollisen pukeutumisen kieltämiseksi

Espoon peruskouluissa kokonaan, esimerkkinä Ranska. Aloitteen mukaan uskonnon harjoittaminen ei edellytä uskonnollista pukeutumista kouluissa. Lisäksi tuodaan esille uskonnollisen pukeutumisen vaikutus tyttöjen liikunnallisuuteen liikuntatunneilla.

Esittelijän kannanotto aloitteeseen

Kasvoja ei tule peittää opiskeluympäristössä, vaikka pukeutuminen kuuluu yksityiselämän suojan piiriin. Ennakoinnin ja turvallisuuden näkökulmasta on perusteltua lähteä siitä, että oppilaiden ja opiskelijoiden tulee olla tunnistettavissa. Kasvojen näkyvyys myös tukee opetussuunnitelmassa edellytettyjen tunne- ja vuorovaikutustaitojen sekä kielen oppimista.

Edellä olevaan perustuen kasvun ja oppimisen toimialan johtoryhmä on linjannut, että jatkossa Espoon kouluissa ja lukioissa sekä muussa opetussuunnitelman mukaisessa toiminnassa tulee pukeutua niin, että kasvot ovat näkyvät. Oppilas/opiskelija tulee olla tunnistettavissa. Tämä linjaus perustuu turvalliseen opiskeluympäristöön, josta koulutuksen järjestäjä on vastuussa. Oppilaiden ja opiskelijoiden tunnistettavuus on oleellinen osa oppimista sekä koetilanteiden ja oppitunneilla suoritettavan yhdenvertaisen arvioinnin toteutumista. Lisäksi vaara- tai uhkatilanteissa tulee kaikkien muidenkin henkilöiden rakennuksessa/tilassa olla tunnistettavissa.

Em. toimialan linjaus tulee kirjata oppilaitosten järjestyssääntöihin. Järjestyssäännöt tulee valmistella oppilaiden/opiskelijoiden, heidän huoltajiensa sekä henkilökunnan kanssa yhteistyössä.

Lisäksi turvallisuutta koskeviin ohjeisiin lisätään, että vaara- tai uhkatilanteissa tulee kaikkien rakennuksessa/tilassa olevien olla tunnistettavissa.

Lainsäädäntö, viranomaisten ohjeistukset, selvitykset ja kannanotot

Suomen lainsäädännössä ei ole yleistä kasvojen peittämisen kieltoa. Rikoslaissa on säädetty rangaistavaksi laiton naamioituminen joukkotilanteissa (mm. yleisötilaisuudet), joissa ilmeisenä tarkoituksena on väkivalta tai omaisuuden vahingoittaminen (RL 17:13a). Myöskään valtakunnallisia kieltoja tai suosituksia kieltää kasvojen peittäminen oppilaitosten osalta ei ole annettu opetus- ja kulttuuriministeriön tai Opetushallituksen (OPH) taholta.

OPH on Turvallisuuden johtamisen osalta tuonut esille sen, että päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa kaikkien pitää tuntea olonsa turvalliseksi ja voida hyvin. Suomalaisissa oppilaitoksissa on viime vuosina tunnistettu runsaasti turvallisuushaasteita, vaikka oppilaitoksia pidetään yleisesti turvallisina työskentely-ympäristöinä. Äärimmäisiä turvallisuutta horjuttavia tapahtumia ovat olleet kouluhyökkäykset ja -uhkaukset. Lisäksi erilaiset lasten ja oppilaiden aiheuttamat väkivalta- ja uhkatilanteet ovat turvallisuusuhkia päiväkodeissa ja kouluissa. Kokonaisvaltainen turvallisuus syntyy siitä, että päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa johdetaan turvallisuuden kaikkia osa-alueita. OPH tuo esille Opetusalan turvallisuudenkokonaismallin, jonka mukaan mm. onnistunutta turvallisuuden johtamista toteutetaan ennakoiden pelkän reagoinnin sijasta.

Sisäministeriön taustamuistiossa 23.9.2025 on käyty läpi kasvojen näkyvyyden yhteiskunnallista merkitystä. Sen mukaan kasvojen näkyvyys

on suomalaisen vuorovaikutuskulttuurin normi, joka tukee ennustettavuutta, luottamusta ja turvallisuuden tunnetta. Sanattoman viestinnän suuri paino (ilmeet, katsekontakti, mikroilmeet) tekee peittämisestä viestinnällisen esteen, joka voi lisätä väärinymmärrystä ja epävarmuutta. Näin etenkin tilanteissa, joissa arvioidaan nopeasti toisen aikomuksia. Näkemys korostuu varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa: kasvojen näkyvyys tukee kielen, tunneilmaisun ja sosiaalisten taitojen kehittymistä, oppilas-opettaja vuorovaikutusta ja arvioinnin luotettavuutta kaikilla koulutusasteilla. Lisäksi muistiossa tuodaan esille se, että sääntelyä punnittaessa on punnittava vuorovaikutuksen ja tunnistettavuuden tarve suhteessa perus- ja ihmisoikeuksiin niin, että ratkaisu on tasapainoinen ja oikea suhtainen.

Sekä valtakunnalliset opetussuunnitelmat että paikalliset opetussuunnitelmat velvoittavat oppimisen arviointiin. Oppimista, osaamista ja työskentelyä arvioidaan oppiaineittain. Ns. formatiivisella arvioinnilla ohjataan oppimista. Oppilaat saavat opettajan ja oppilaan välisessä vuorovaikutuksessa oppimista ohjaavaa palautetta.

Lisäksi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa on todettu, että koulussa opitaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja ryhmässä toimimisen taitoja osana oppiaineiden opetusta ja laaja-alaisen osaamisen kokonaisuutta.

OPH on laatinut ohjeet ja mallin koulujen järjestyssääntöjen osalta. OPH:n antamissa ohjeissa järjestyssääntöjen laadinnasta on turvallisuuden ja pukeutumisen osalta todettu mahdollisuus ottaa kantaa oppilaan asialliseen pukeutumiseen. Kirjata voidaan mm. se, että oppilaan tulee pukeutua niin, että voi turvallisesti osallistua opetukseen. Opettaja voi antaa tarkemman ohjeistuksen, miten erilaisiin oppimistilanteisiin (liikunta, tekninen työ, kotitalous) tulee pukeutua niin, että turvallisuus ja hygieniasyyt tulevat huomioiduksi.

Eduskunnan oikeusasiamies on pukeutumiseen liittyvässä ratkaisussaan (EOAK/3345/2023) todennut, että mikäli järjestyssäännöissä määrätään oppilaiden pukeutumisesta osana asianmukaista käyttäytymistä, tulee rajoitusten olla perusopetuslain tavoitteisiin nähden järkevässä ja kohtuullisessa suhteessa. Sääntöjen tulee olla täsmällisiä, hyväksyttäviä ja suhteellisuusvaatimuksen mukaisia sekä oppilaille ymmärrettäviä.

Apulaisoikeuskansleri on todennut (OKV/427/1/2011), että erään koulun järjestyssäännöissä ollut yleinen määräys toisia loukkaavien vaatteiden käyttökiellosta oli lainvastainen. Jotta määräystä olisi voitu pitää lain mukaisena, sen olisi tullut olla yksilöidympi. Kuitenkin kansanryhmää vastaan kiihottavien vaatteiden kieltäminen järjestyssäännöissä olisi apulaisoikeuskanslerin mukaan hyväksyttävää.

Oppilaiden ja opiskelijoiden on käyttäydyttävä asiallisesti (perusopetuslaki 35 §, lukiolaki 30 §). Velvollisuuteen käyttäytyä asiallisesti kuuluu myös asiallinen pukeutuminen.

Oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (perusopetuslaki 29 §, lukiolaki 40 §). Vastuu turvallisuuden toteutumisesta on koulutuksen järjestäjällä. Myös oppilailla ja opiskelijoilla on velvollisuus käyttäytyä niin, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden/opiskelijoiden, kouluyhteisön/oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä (perusopetuslaki 35 §, lukiolaki 30 §).

Vantaa on linjannut alkuvuodesta 2026, että peruskoulun oppilaat eivät saa peittää kasvojaan koulupäivän aikana. Linjausta perusteltiin turvallisuudella, oppilaiden tunnistettavuudella ja arvioinnilla. Kielto koskee kaikkia kasvoja peittäviä asusteita (pipoja, huppuja, huiveja ja naamiaisasuja). Vantaalla koettiin tarvittavan yhtenäistä linjausta, vaikka ilmiö oli harvinainen. Tampereella valtuusto käsitteli 14.6.2026 valtuustoaloitetta kasvot peittävien huntujen ja asusteiden kieltämiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa. Kaupunginhallituksen 31.8.2026 tekemä esitys, jossa otetaan 1.1.2027 käyttöön linjaus, jossa kasvoja ei saa peittää varhaiskasvatus-, koulu- tai työpäivän tai muun oppilaitoksen järjestämän toiminnan aikana, hyväksyttiin. Helsingin kaupunginvaltuusto käsitteli 7.10.2026 valtuustoaloitetta pään tai kasvot peittävien huivien kieltämisestä Helsingin kouluissa ja oppilaitoksissa. Kaupunginhallituksen 28.9.2026 tekemä esitys, jossa tunnistettavuuden vaatimus lisätään yleisiin turvallisuusohjeisiin, hyväksyttiin. Lisäksi pidettiin tärkeänä, että kehitystä seurataan ja tarvittaessa asiaan puututaan yhtenäisellä tarkemmalla ohjeistuksella.

Päätöshistoria

Liitteet

Oheismateriaali

- Valtuustoaloite kasvot peittävän pukeutumisen kieltämiseksi Espoon kouluissa

Tiedoksi